

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ)»

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто й обґрунтовано необхідність організації самостійної роботи іноземних студентів під час вивчення дисципліни «Українська мова (для іноземців)». Визначено можливості вдосконалення самостійної роботи іноземних студентів.

Ключові слова: іноземний студент, навчальна діяльність, самостійна робота, мовленнєва взаємодія.

Abstract

The article considers and substantiates the necessity of organizing independent work of foreign students during the study of the discipline «Ukrainian language (for foreigners)». The possibilities of improving the independent work of foreign students are determined.

Key words: foreign student, educational activity, independent work, speech interaction.

Щороку до вищих навчальних закладів України приїжджають вчитися все більше іноземних студентів. Згідно з даними Міністерства освіти і науки України, щорічний приріст іноземних студентів становить 10%, а в цілому в українських ВУЗах навчається близько 48 тисяч студентів з інших країн. Найбільше студентів – із Азербайджану, Туркменістану та Індії. У топ-10 країн за походженням студентів входять також Нігерія, Марокко, Грузія, Йорданія, Ірак, Китай та Узбекистан. Найбільше іноземців навчається у вишах Харкова – понад 20000, Києва – більше ніж 12000 й Одеси – майже 7000.

Протягом першого року іноземні студенти вивчають тільки українську мову та деякі спеціальні предмети (математику, фізику, географію, хімію тощо) на підготовчих відділеннях, які функціонують при університетах. А вже наступного року вони стають повноправними учасниками навчального процесу. Тому одним із завдань професійної підготовки фахівця є необхідність дати студенту міцні фундаментальні знання, на основі яких він зміг би навчатися самостійно в потрібному йому напрямку. Саме тому, на нашу думку, важливим засобом удосконалення професійної підготовки іноземців є ефективна організація самостійної роботи студентів. У цьому й полягає **актуальність** нашого дослідження.

В умовах реформування освітньої системи в Україні значне місце займає пошук ефективних методів і засобів навчання, розробка методичних систем, технологій викладання, підвищення дієвості навчання в цілому. У вищій школі необхідно створити такі умови, які б дозволили іноземному студенту переконалися в значущості української мови для індивідуального становлення майбутнього спеціаліста, закріпити в нього бажання й здатність читати, самостійно переосмислювати чужі думки й на цій основі формулювати, висловлювати власні ідеї.

Аналіз науково-педагогічної літератури (В. Бондар, Г. Гецов, Н. Кічук, Н. Кузьміна, А. Малибог, М. Никаноров, П. Підкасистий та інші) дозволяє побачити існування різних підходів до визначення самостійної роботи. Ґрунтовніше, на нашу думку, педагогічну сутність самостійної роботи розкриває трактування її як форми колективної або індивідуальної навчальної діяльності студентів, під час якої вони засвоюють необхідні знання, оволодівають вміннями й навичками, навчаються плановірно й систематично працювати, мислити, формувати власний стиль розумової діяльності [1, 44].

Проблема підготовки іноземних студентів до самостійної роботи й керівництво нею, як правило, в спрощеному вигляді поділяється на 3 блоки: *мотиваційний, технологічний і організаційний*. Уміння й навички самостійної роботи багатьма спеціалістами можуть трактуватися по-різному. Це вміння підготуватися до певного виду занять, брати участь у них, працювати з літературними джерелами, планувати час на опрацювання певного матеріалу тощо [2, 159].

Особливого значення набуває самостійна робота студентів з курсу «Українська мова (для іноземців)». Її доцільність зумовлена такими факторами, як обмежена кількість навчальних годин на вивчення цієї наукової дисципліни, відсутність у студентів попередньої методичної підготовки, можливість постійно спиратись на наявні знання з суміжних наук.

Розрізняють різні організаційні форми СРС: робота студента, яка виконується самостійно у вільний від занять, поза аудиторією; індивідуальна робота студента – це аудиторна самостійна робота за індивідуальними завданнями під керівництвом викладача, під час виконання якої студент може отримати методичну допомогу у вигляді консультацій щодо виконання цієї роботи, при цьому консультації носять індивідуальний характер. Метою застосування різних форм самостійної роботи під час вивчення дисципліни «Українська мова (для іноземців)» є закріплення знань програмового теоретичного матеріалу, а також методичних умінь і навичок, сформованих на практичних заняттях. Передбачається також, що під час виконання самостійної роботи набуті іноземними студентами знання будуть розширюватись і поглиблюватись. До того ж вироблятимуться навички науково-дослідної роботи, необхідні сучасному фахівцю в будь-якій сфері діяльності.

У залежності від того, на якому курсі студент вивчає дисципліну «Українська мова (для іноземців)» (1-5 курс), він може самостійно виконувати наступні завдання:

1. Читання відповідних теоретичних розділів у підручниках і посібниках з української мови.
2. Читання текстів.
3. Складання питального та номінативного планів до текстів соціально-культурної чи науково-професійної сфери.
4. Укладання плану-конспекту певного мовного матеріалу.
5. Підготовка коротких повідомлень на різну тематику (за складеною схемою, за планом тексту).
6. Підготовка доповідей на науково-практичні конференції університетського рівня.
7. Самостійні творчі роботи (написання творів).
8. Анутовання статей із певної теми.
9. Виконання тестових завдань.

Контроль за усіма цими видами діяльності проводиться під час аудиторних занять (10-15 хв.), консультацій або індивідуальних занять викладача, які заплановані програмою (найчастіше – 2 години на тиждень).

Згідно з чинною програмою іноземний студент має навчитися брати участь у мовленнєвому спілкуванні, під час якого використовується засвоєний ним лексико-граматичний матеріал. Наприклад, від нього вимагається вміння відповідати на запитання з вивченої тематики, проводити бесіду репліками: викладач – студент; студент – студент тощо.

Під час позааудиторних занять ми забезпечуємо іноземному студенту активну участь у мовленнєвій взаємодії в межах заданої ситуації. Він має виявити такий рівень сформованості умінь і навичок, щоб без попередньої підготовки в природному темпі мобілізувати засвоєні іншомовні засоби з метою здійснення реальної комунікації. У процесі засвоєння обох форм усного мовлення (діалогічної та монологічної), студенти тренуються в побудові зв'язних висловлювань обсягом не менше 20 фраз.

На позааудиторних заняттях додатково вивчається граматичний матеріал, який потребує багато часу для його пояснення або поодинокі явища, яке не підлягає узагальненню. Наприклад, особливі випадки утворення множини іменників, ступені порівняння прикметників та прислівників, утворення форм родового відмінка іменників чоловічого роду, способи творення слів тощо, викладач перевіряє рівень сформованості граматичних навичок за допомогою письмового виконання різноманітних граматичних вправ. Але вивчення граматичних конструкцій відбувається не ізольовано, а з комунікативною метою. Адже основна задача граматики – навчити студентів використовувати її практично в комунікативних цілях, а це значить – оволодіти засобами змінювання форми слів та слова в реченні. Під час індивідуальних занять іноземні студенти зазвичай виконують письмові завдання з пройденого матеріалу та отримують пояснення від викладача щодо незрозумілого граматичного матеріалу [3].

Варто зауважити, що самостійна робота не обов'язково має бути позааудиторною. Адже на занятті іноземні студенти також виконують деякі види робіт самостійно. Наш досвід переконує в тому, що самостійна робота іноземних студентів під час аудиторних занять, їхня активність, застосування ефективних методів і прийомів викладання іноземної мови запобігають перевантаженню домашніми завданнями, роблять оптимальними їхній обсяг і характер.

Технологія організації СРС повинна бути поетапною і обґрунтованою. Для ефективного здійснення цього виду діяльності необхідні готовність професорсько-викладацького складу, якісна навчально-методична та відповідна нормативно-правова база. На нашу думку, самостійна робота може бути правильно організована лише за умови, якщо вона дійсно є органічною частиною системи навчання студентів у вищій школі. Аналіз численних завдань, які студенти виконують під час аудиторної роботи, а також спостереження за пізнавальною діяльністю іноземців переконали нас у тому, що є можливість винести за рамки навчального часу хоча б невеличку частину програмового матеріалу з української мови як іноземної, самостійне опрацювання якого сприятиме активізації мовленнєвої практики майбутніх спеціалістів, закріпленню їхніх знань про літературні норми мови, яку вони вивчають, і вмінню оформлювати власні думки за законами цієї мови.

Отже, органічне поєднання аудиторного заняття з домашньою самостійною роботою забезпечить формування комунікативної компетентності іноземних студентів і сприятиме розвитку їхньої пізнавальної та соціальної активності. Описана організація самостійної роботи студентів у курсі «Українська мова (для іноземців)» у вищій школі далеко не вичерпує всіх її можливостей. Кожний викладач постійно шукає нові шляхи подальшого її вдосконалення, зокрема розробляє методичне забезпечення організації групової роботи, індивідуального та диференційованого підходу, роботи з лінгвістично обдарованими студентами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів: навч. посібник / МО України: УДПУ / Бондар В. І. – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
2. Донченко Т. К. Самостоятельная работа студентов по методике преподавания русского языка. В сб. Пути улучшения подготовки учителей русского языка. – К., 1984. – С.158–162.
3. Чернуха О. В. Стимулювання іноземних студентів до пошукової діяльності в ході самостійної роботи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://innovations.kmpu.edu.ua/ENFV/2011_1/11ovmsfp.pdf

Ірина Євгеніївна Зозуля – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: irazozulya15011985@gmail.com

Марія Миколаївна Мошноріз – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

Iryna Yevgeniyivna Zozulia – candidate of pedagogical science, teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: irazozulya15011985@gmail.com

Mariya Mykolayivna Moshnoriz – teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: opanasuk.mm@gmail.com